

“Chopperen in de Heide!”

Deel 2: Beheer met een hart voor de Kalmthoutse Heide

Buiten de slangenheuvel krijg ik hier ook een ander aspect van het beheer te zien. Het ‘chopperen’. Chopperen is het verwijderen van de vegetatie en een deel van de bovenste humuslaag. Het is een werkwijze tussen maaien en plaggen. De humuslaag wordt bij chopperen niet volledig verwijderd. Chopperen gebeurt met een robuuste klepelmaaier waarbij de klepels een paar centimeter in de bodem gaan. Het choppermateriaal wordt direct opgezogen en afgevoerd. Bedoeling is de grond terug ‘op te roeren’ en zaadbanken bloot te leggen zodat er een grotere diversiteit aan planten

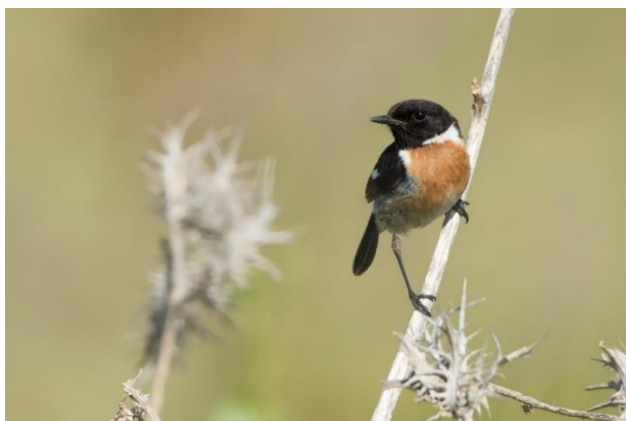
komt. Ook hier lijkt de techniek doodeenvoudig, maar ook hier is toch wel de nodige kennis en omzichtigheid vereist. Bart, Daniel en Filip hebben in de loop der jaren geleerd dat het beste resultaat bereikt wordt met het chopperen in smalle stroken die het terrein kriskras verdelen. De stroken zijn niet meer dan twee meter breed en maken dat er nog een makkelijke overstek is voor insecten, reptielen en amfibieën. Ook de vlinders vinden op deze manier een veilige overstek terwijl het gechopperde deel zorgt voor

een verjonging van de vegetatie. Ons trio vermijdt deze werken in de zomermaanden uit te voeren. De planten zitten in de warmere maanden immers vol leven dat bij het chopperen ook in de laadbak verdwijnt en wordt afgevoerd, en dat is allerm minst de bedoeling. Bij het uitbesteden van deze taak aan bosarbeiders die minder vertrouwd zijn met het beheer van deze heide, merkte het team op dat er een groot vierkant werd gechopperd. Op papier heeft men hetzelfde werk uitgevoerd, met dezelfde techniek, maar het resultaat is allesbehalve ecologisch. De vegetatie gaat zich uiteraard verjongen, maar heel wat andere deelgenoten van de ingewikkelde biotoop van de heide kunnen zulke ‘voetbalvelden’ niet overbruggen. Een belangrijk deel van de noodzakelijke diversiteit gaat verloren door een verkeerde techniek te gebruiken met het toch wel doelgericht materiaal. Er is een groot verschil tussen het uitstippelen van de taken op papier en de ecologische uitvoering ervan. Dit overbrengen aan andere collega’s is uiteraard mogelijk, maar in de praktijk niet zo eenvoudig uitgelegd. Het vergt heel wat jaren om kennis te vergaren en binding te krijgen met het terrein, vóór men op het punt belandt waar kennis hand in hand gaat met creativiteit. Belangrijk is ook in overleg met elkaar en met de boswachter te gaan bepalen welke gedeelten moeten bewerkt worden. Dit drietal weet heel goed wanneer wat gechopperd werd zodat er na enkele jaren een terrein ontstaat dat heel verscheiden is in vegetatie: van jonge over middeljonge naar oudere plantengroei. Dat schept een enorme verrijking. Door hun gemeenschappelijke zienswijze is het nauwelijks nodig dit administratief in kaart te gaan brengen, zij bekijken met één oogopslag het terrein en weten wat de volgende stap is. Ik ben onder de indruk van de binding die deze mannen hebben met hun werkplek. Dit is voor hen absoluut geen ‘nine to five-job’, dit is een levenswerk met hartverwarmende betrokkenheid.

Management en creativiteit:

Het idee van de slangenheuvel groeide vanuit een ander project waar we dadelijk naar gaan kijken: het vrijmaken van een klein ven om de libellen meer kans te geven zich voort te planten. De klotten pijpenstro die hierbij vrijkwamen werden gebruikt om de slangenheuvels te bedekken. De takken

en boomstammen kwamen dan weer voort uit het idee om de bosrand meer te gaan kartelen. Als je in een bosrand hier en daar bomen verwijdert, creëer je een langere bosrand en ook een microklimaat in de inhammen, wat een enorm voordeel geeft voor verschillende diersoorten. In

mijn eigen opleiding als natuurgids hoorde ik steeds dat de vliegdenneren moeten worden geweerd uit de heide. De heide heeft immers voortdurend de neiging terug te gaan naar zijn oorspronkelijke staat, en dat is een bos. Toch hoor ik vandaag dat dit beheer ook met nuance dient uitgevoerd te worden. De vliegden heeft écht wel een belangrijke functie in dit landschap en wordt vaak gebruikt als zangpost of als uitkijkpost bij een nest door vogels zoals bijvoorbeeld de roodborsttapuit (*Saxicola*

rubicola), een vogel die zich echt thuis voelt op de heide. Slechts met ervaring kan je weten welke vliegdenneren je best verwijdert en welke niet. En zo wordt de opdracht '10% laten staan' weer iets helemaal anders dan pure wiskunde op een takenblad. 'De musketiers' vinden het recycleren van het opgehaald materiaal belangrijk. Er wordt zoveel mogelijk hergebruikt, wat het kostenplaatje van de werken drastisch doet verlagen indien men alles op lange termijn bekijkt. Het is vaak zoeken wat waar werkt. De geschiedenis van het beheer is bepalend en de kennis van het terrein neemt jaren in beslag.

(Foto's van Jef De Winter en Filip van Boven: onderste foto een roodborsttapuit, artikel geschreven door Carine Schelkens)

Hoe een jonge havik een prooi werd!

Op een goede morgen in de maand maart wandelde er in ons bos een krielhaan; hij was groter dan een echte "kriel", maar kleiner dan de hanen van gewone kippen. Waar hij vandaan kwam?...Dat heeft hij nooit verteld. Hij verliet ons bos niet meer en scharrelde er blijkbaar zijn kostje bij elkaar. Enkele weken later was hij toch afwezig. Geen probleem voor ons, maar 's avonds was hij er weer terug. De volgende morgen volgden we zijn uitstap door het bos naar de uiterste hoek ervan en jawel, onze achterbuurman had daar aan zijn kant een kippenren met vijf kippen en daartussen paradeerde mijnheertje "kriel". 's Avonds, rond 6 uur, kwam hij parmantig aangestapt naar zijn slaapboom bij ons in het bos. Het was een den; de laagste tak bevond zich op ± vijf meter hoogte en zo was er om de twee meter omhoog een afgebroken tak. Op zo'n tien meter hoogte had de boom een dichte kruin; daar zat hij lekker veilig en beschermt tegen regen en wind. Iedere maal als hij

op een tak hoger sprong, liet hij een krachtig "kukeleku-u" horen; zo wisten de dames waar hij was. Mijn moeder, die tot haar 95ste zelfstandig woonde, kwam 's avonds bij ons eten. Maar zij vond het schouwspel zo boeiend, dat zij met handen op de rug door het raam stond te kijken, en niet aan tafel kwam, vooraleer de haan zijn slaapplaats bereikt had. Op een morgen vroeg, rond zes uur hoorde mijn vrouw een angstkreet en gekrijs; ze liep naar buiten en zag in het topje van een boom de havik zitten, die op een 300 meter van onze woning een reuzennest gebouwd had, met ons krielhaantje in zijn of haar klauwen. Doordat mijn vrouw plots ten tonele verscheen en misbaar maakte(je zou voor minder) liet hij het haantje vallen en vloog weg. Ik heb het dode dier in het kamp op een open plek gelegd; zichtbaar voor de havik. Het mannetje havik is iets grotere dan een grote duif, maar zijn vrouw is tweemaal zo groot. Ons "krieltje" was een onverwachte welkome prooi voor de havik, wiens nest met bijna volwassen maar nog niet vliegvlugge jongen, door een

onvoorzichtige ringer in het voorjaar scheef getrokken was. Een jonge havik, misschien was het er maar een, is toen uit het nest gegleden. Hij had nog gele randen in de hoeken van zijn bek. Dit duidt er op, dat hij nog altijd gevoed werd door zijn ouders. Als zo'n jong zijn bekje met die gele randjes openspert, dan worden de ouders geprikkeld voedsel te zoeken en in die bekjes te stoppen. Met het ouder worden verdwijnt langzaam het geel en in de mondhoeken het laatst. Enkele tientallen meter van deze nestboom woonde er verschillende jaren een solitaire vos. Deze heeft lekker gesmuld van de jonge havik. Prooivogels plukken hun prooi, terwijl vossen de pluimen er af bijten. Zodoende stond het voor mij vast, dat de jonge havik, waarvan ik de resten vond, het slachtoffer was van de vos. Ik heb de ring met een kwade brief naar Brussel gestuurd, naar het centrum, waar al die gegevens bewaard worden. Was deze vogel niet geringd, dan zou hij in volle vrijheid door het luchtruim hebben kunnen zweven...Leve de wetenschap!

(bijdrage van Louis Verpraet, foto van een havik)

Het station van Heide in de jaren 1935

Op het station woonde toen de Stationschef Emiel Dockx met zijn echtgenote Ribbens. Zij hadden een dochter Yvonne genaamd en een zoon Jozef. Er was ook een bediende Jules André, gehuwd met Bertha Smits, dochter van de eerste stationschef van Heide, Jefke Smits. Jules André werd benoemd als agrée. Hij deed het schrijfwerk en was ook telegrafist. De meeste mensen hadden geen telefoon, en om snel berichten door te sturen verzond men een telegram (gelukwensen bij huwelijk, geboorte of andere dringende boodschappen.) Men gebruikte hiervoor een speciaal Morse alfabet, dat uit streepjes en puntjes bestond. Het apparaat, om die telegrammen te versturen, bestond uit twee koperen latten van ± 10 cm met aan het einde en aan de binnenkant twee uitstekende koperen

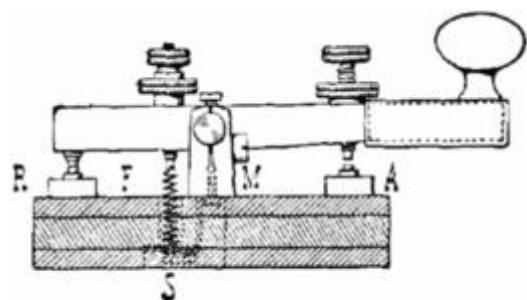
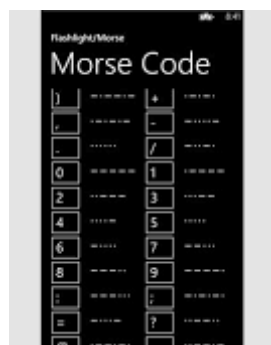

Fig. 6.

puntjes. Boven op de bovenste lat stond er een geïsoleerde drukknop en tussen de 2 latten een veer. Aan het einde waren ze bevestigd aan een as. Telkens men op de knop drukte en de 2 punten elkaar raakten liep er een zwakke elektrische stroom door en ontstond er een korte of langere stroomstoot. De ontvangende telegrafist had een apparaat waarop een papieren band van ± 1 cm liep. Werd er een telegram aangekondigd, dan begon deze band te draaien en een bevestigde pen werd bij iedere

stroomstoot op deze band gedrukt en kwam er een combinatie van streepjes en puntjes te voorschijn. De telegrafist kende de code en kon zo de tekst ontcijferen. Hij typte de tekst uit op een gewoon of een speciaal aangevraagd formulier. Het telegram werd vervolgens thuis bezorgd door een porteur, gewoonlijk een jonge gast van 14 à 15 jaar. Meestal zat er voor hem wel een fooi aan vast. Bij ons was dat toen Jos Denissen. Veel latere werknemers aan de spoorweg zijn op deze

manier begonnen. Ook telefoneren was niet zo eenvoudig. Om van Kalmthout uit te bellen was geen probleem, maar om naar Kalmthout te bellen moest er een speciaal nummer gevormd worden. Er kwam dan een telefoniste aan de lijn, die achter een scherm zat vol elektrische draden met een fiche er aan. Was de lijn naar Kalmthout vrij, dan stak zij de fiche in het schakelbord en dan kon de verbinding tot stand gebracht worden. Er was ook nog een kaartjesknipper. Immers, om van het station op het perron te komen had men een perronkaartje nodig. Dat kostte een paar luttele frank. Ene Louis moest met een speciale tang die kaartjes, maar ook de vervoersbewijzen, knippen

en de abonnementen controleren. Als er een trein aangekomen was, moest men langs een smal poortje naar buiten: de kaartjes moesten afgegeven worden en de abonnementen nog eens nagekeken (van werkverschaffing gesproken). Van de fietsenstalling had hij ook de sleutel. Hogergenoemde Louis had ook nog een andere taak: op een 100-tal meter van het station stond er een signaal, dat in het donker verlicht moest worden. Dit gebeurde door middel van een

petroleumlamp, die Louis 's avonds moest vullen en aansteken. Het sein bestond uit twee ronde ruitjes: was alles veilig, dan stond het groene ruitje voor de brandende lamp, zo niet dan was het rode glaasje aan de beurt. Als wij "vuurke stook" wilden doen, dan leverde Jef, zoon van de stationschef ons de nodige petroleum. Gelukkig hebben we nooit brand gesticht. Op de hoek van de bareel en de Heidestatiestraat stond er een gaslantaarn, een van de acht, die de straat verlichtte van de Kapellensteenweg tot de Sint Jozeflaan. De bareel van toen was veel smaller en er was een afsluiting vanaf de bareel naar het poortje, dat als uitgang diende. Hier was een bloemperk aangebracht en daar stonden achter hekken drie reclameborden van ongeveer één vierkante meter. Er stonden alleen joodse teksten op; één ervan was zeker reclame voor Hotel Brüner dat tot rond de jaren 60 uitgebaat werd. Niemand van ons heeft ooit geweten, wat er echt op die borden stond.

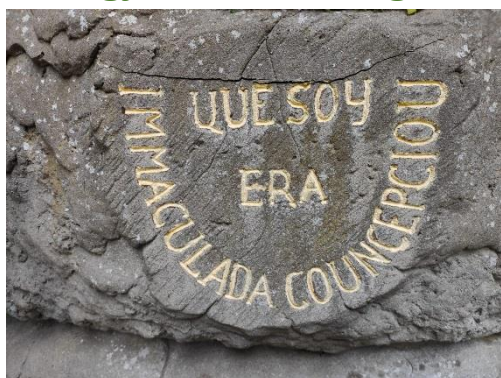

Aan de kant van de Statielei stond er een woning, bekend als het "Roethuis". Het was eigendom van de spoorwegmaatschappij. Hiertegen aan was er een houten huisje getimmerd met zicht op de spoorweg in de twee richtingen. In dat huisje was er een telefoon, waarmee aankomende treinen aangekondigd werden en dan moest de bareel dicht gedraaid worden. De barelen liepen op wieltjes; er waren geen slagbomen. Het dicht draaien gebeurde

door middel van een groot rond wiel, te vergelijken met het stuurwiel van een schip. Het was een vrouw, die deze bareel bediende; zij heette Net Loopmans. Vooraf blies zij op een koperen instrument, dat men in de volksmond een "feep" noemde, dit afgaand op het geluid dat het instrument maakte. Al gauw kreeg Net Loopmans de bijnaam toe bediend van "Net Feep". Om toen met de trein in Antwerpen Centraal te geraken had men 45 min. nodig. De stoomtreinen trokken traag op en moesten ook weer op tijd afremmen. Zij reden ook nog langs Antwerpen Dam en Antwerpen Oost. Sommige treinen stopten ook in Kapellenbos en er was ook nog een opstap tussen Kapellen en Mariaburg het "Heiken" genaamd. In 1939 had ons land al wel gestroomlijnde locomotieven, die 120 km per uur konden rijden, maar die waren niet voor onze streek bestemd. Iedere maand stopte er ook een speciale trein met ouders van kinderen, die in "Diesterwegkolonie" verbleven.

(bijdrage van Louis Verpraet, Heidestatiestraat)

Vraagje: rare tekst gevonden aan de grot van Sint Vincentius!

Dag Louis, als trouwe lezer van uw 'Heide vertelt' had ik graag eens een vraagje gesteld; het heeft nu wel niet direct iets met Heide te maken, maar er zitten zoveel veelweters onder uw lezers, dat iemand wellicht wel een uitleg kan geven. Toen we onlangs aan het WZC Sint Vincentius iets moesten opmeten, viel mijn oog in de tuin aan de grot op een ... ietwat 'bijzondere' tekst onder het Mariabeeld. Ik heb zelf Latijn/Grieks gedaan en vond het eerst een "rare" Latijnse tekst, maar het klopte echt niet. Verder gezocht, en het zou nu een Spaanse, zelfs Catalaanse tekst zijn ...

Catalaans? Hoe komt die tekst daar terecht? Iemand? Het zal mij benieuwen, dank en groeten.

(vraag van Karel Hense, Canadezenlaan)

Ik neem aan dat heel wat mensen het bestaan van deze grot niet afwisten. Sedert enige tijd kan men een bezoek brengen aan deze grot. Dit kadert in het project "wandelpark kruisbos", en is voor iedereen toegankelijk. Niet alleen de grot maar nog andere kunstwerken sieren dit park.

De inrichting van het park begon kleur te krijgen nadat “GZA Zorg en Wonen” bij de laatste verbouwingen een subsidie van de Vlaamse Gemeenschap kreeg om in ruil kunst te integreren in het project. Eerst werd de binnentuin vernieuwd en kreeg het gedeelte in plaats van een gewone draadafsluiting een ‘levende’ bloemenwand met lavastenen en kijkgaten in de muur. Er werd ook een ‘klokhuis’ geplaatst. Later werd er gestart met de tweede fase, het park zelf dat een ontmoetingsplek moest worden. Het park moest echter een bredere uitstraling krijgen en werd

voortaan niet alleen voor de bewoners maar voor iedereen toegankelijk. Bij de inrichting van het park bleek dat er een aantal zieke bomen moesten gerooid worden. Kunstenaar Gilbert Uitdenhouwen wist daar raad mee en maakte met het hout een aantal kunstwerken. Ze beelden allemaal zaken uit die belangrijk zijn als mensen elkaar ontmoeten: liefkozen, zorg, bewondering. Er zijn wandelpaden in beton. Op verschillende plaatsen zijn voornamen in goud gegraveerd. Bedoeling is dat mensen de namen lezen en beginnen nadenken en zo herinneringen ophalen aan personen die ze kennen met dezelfde naam. Ook het aloude theehuisje heeft men gerestaureerd en de perken en de petanque-baan kregen een opknabbeurt. In het park vindt men ook een kunstwerk dat is gemaakt door Marcel van den Buijs, samen met zijn leerlingen van de afdeling lessen van het GITOK, met allerlei recyclagemateriaal. Het is zo ook een blijvende herinnering aan deze veel te jong gestorven leraar van het GITOK.

Kleinere evenementen volgens de coronamaatregelen!

Stilaan mogen kleinere evenementen weer opgestart worden. Let wel op, heel wat corona-maatregelen gelden nog. Toch heeft de nationale veiligheidsraad hier en daar versoepelingen goedgekeurd die, eindelijk zouden we zeggen, de mensen de gelegenheid geven toch eens naar buiten te komen en iets meer te genieten. In dit krantje “heide vertelt” maken wij graag plaats om deze kleinschalige evenementen te promoten. Een eenvoudig (of meer uitgebreid) berichtje volstaat. Tot nader order gaat al zeker het BIN-café door op 16 en 17 oktober in de kerk van Heide. Een werkgroep waaraan verschillende BINS deelnemen is momenteel volop bezig met de uitwerking hiervan. Naast het promoten van de BINS zal men er ook kunnen genieten van oude foto’s van Kalmthout, oude voorwerpen uit de gemeente, 25 jaar standbeeld Suske en Wiske, enz.... Tegen dan

zullen ook de werken in de omgeving van de kerk afgewerkt zijn en zal het de moeite lonen deze omgeving eens opnieuw te verkennen!

Nog een reactie op het artikel over het “(s)Janeven”!

Na diep nadenken kwam ik tot de vaststelling, dat er hier vroeger geen fietspad lag; de aarden weg naar de Mastendreef lag er wel al heel lang en als er in september en oktober veel regen viel, steeg het water in het ven en overspoelde deze weg over een lengte van zeker 15 meter. Het er naast liggende perceel liep ook onder water tot aan de dorpel van een klein huisje. Dit verhaal is in ieder

geval juist; iedere winter dus was het ven veel groter en was de weg naar de Mastendreef onbruikbaar. In maart of april kwam de zandweg dan terug droog te liggen. Ik veronderstel, maar dat kan ik niet bewijzen, dat er in dit huisje een éénzaat woonde, die Adriaan heette en die door de burens Jaan genoemd werd. Zo kan het gebeurd zijn dat de "Jane" zijn naam aan het ven gekoppeld werd.

(bijdrage van Louis Verpraet)

Werken schieten op in Heide, maar ook eerste overtredingen!

We hebben regelmatig een babbeltje met mensen uit de buurt en veelal gaat dat ook over de toch wel grotere werken die in de Sint Jozefslaan, Vredelaan, Heidestatieplein, Kalmthoutlaan en Max Temmermanlaan zijn of worden uitgevoerd. We krijgen van de buurtbewoners heel wat positieve reacties maar af en toe is er toch ook al wat kritiek te horen. Misschien is dit voorbarig, moeten we nu nog zeggen. Wat spijtig is, dat is het feit dat we op de eerste schooldag mensen zagen parkeren zoals het helemaal niet hoort. Terwijl er in de Vredelaan voorbij de Sint-Jozefslaan dwarse parkeerplaatsen zijn aangelegd zagen we enkele wagens (meestal zijn dat dan de duurste en de grootste) gewoon langsheen de baan geparkeerd staan, met andere woorden op de pas ingezaaide en zachte berm. De gemeente plaatste aan de andere zijde al paaltjes maar ik vermoed dat men ook de parkeerplaatsen met paaltjes moet gaan accentueren zodat men niet meer buiten de vakken kan parkeren, zo niet wordt alles vlug terug stuk gereden en dat zou spijtig zijn. Anderzijds komen ook de werken ter hoogte van de ingang van de kerk in het zicht en kan men al merken hoe het er in de

toekomst gaat uitzien. Deze week maandag start men met de aanleg van het kunstgrasveld op Heibos, ook dat zal, naast wat er al is gerealiseerd, een mooie aanblik geven. Vervolgens wordt het wachten op de aanpak van de bestaande beplantingen in vermelde straten, vooral rond het terrein van Heibos en in de Sint-Jozefslaan moet hier flink gewerkt worden. Verder zullen de nieuwe beplantingen en het inrichten van het plein voor de kerk alles nog meer uitstraling geven. We kijken er naar uit!

CORONAVIRUS

Heide vertelt is een tijdelijke uitgave

Redactie: Louis van den Buijs
vandenbuijslouis@gmail.com
0477/22.24.81

Eerder verschenen krantjes kan je downloaden via www.binkalmthout.be